

VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG VỚI TOÀN CẦU HÓA

*GS Phạm Hồng Quý
Đại học Dân tộc Quảng Tây*

Abstract

Modern culture and western culture are challenging traditional cultures. Some traditional national cultures can only be found among the old people. Many people worry about the disappearance of national cultures, and want to maintain them, but in vain. I think that it is an international trend and can not be hold up. By comparison, material cultures disappear faster than spiritual cultures. And we do not need to worry about that. we are sure that the popular traditional cultures will be maintained.

Hơn mười mấy năm nay, vấn đề bảo tồn văn hóa truyền thống với toàn cầu hóa ở Trung Quốc rất sôi nổi, đã tổ chức nhiều cuộc hội thảo nghiên cứu và thảo luận vấn đề này. Tôi đã đi dự nhiều lần. Kinh tế toàn cầu hóa là một xu hướng rất lớn trên thế giới hiện nay, vấn đề văn hóa truyền thống có thể toàn cầu hóa hay không? Có một số học giả chủ trương văn hóa cũng sẽ toàn cầu hóa. Có một phe khác thì không đồng ý, họ chủ trương kinh tế có thể toàn cầu hóa nhưng văn hóa không thể toàn cầu hóa được.

Tùy theo kinh tế toàn cầu hóa, văn hóa phương tây ồ ạt tràn vào Trung Quốc, những văn hóa truyền thống các dân tộc đã dần dần bị mờ nhạt đi. Có một số học giả rất kinh khủng, lo văn hóa truyền thống sẽ mất hết, ví dụ người Choang có văn hóa truyền thống là có chợ hát, tức là người dân tộc địa phương có thói quen đi hát tập thể ở một nơi nào đó trong một thời gian nhất định, có lúc một phiên chợ hát có hơn mười trục nghìn người đi dự, thanh niên nam nữ đông nhất, ngoài ra cũng có ông già và bà già. Tôi thấy có nhiều ông già bà già khoảng 60 tuổi khi hát còn nhắm mắt say mê, họ chỉ là vui chơi thôi, nhưng mà những thanh niên nam nữ là giao duyên để tìm người yêu. Cho nên người Choang có một câu là không biết hát thì không thể cưới vợ gả chồng. Sau khi Trung Quốc cải cách mở cửa. gần hai mươi năm nay, có nơi chỉ có chợ không có người hát, có nơi có chợ nhưng ít người hát. Tình hình sôi nổi ngày trước đã không còn. Có một số người quan tâm đến văn hóa truyền thống của người Choang thì rất lo lắng, họ tổ chức những phiên chợ hát để bảo tồn văn hóa truyền thống dân tộc, nhưng không hiệu quả lắm.

Tại sao xảy ra những tình hình này? Tôi nghĩ là vì đời xưa nông thôn không có gì để vui chơi, đối với những nam giới mà nói, chỉ có hai cách, một là uống rượu, có thể một lần uống kéo dài bảy tám tiếng đồng hồ. Đối với nam giới và nữ giới mà nói, chỉ có chợ hát là cách vui chơi duy nhất. Nhưng mà hiện nay các hoạt động vui chơi giải trí nhiều lắm. Chẳng hạn như xem ti vi, xem phim, đánh bóng rổ, bóng chuyền, bóng bàn, Bi-a v.v. Họ có thể chọn những cách vui chơi mà mình thích, không phải chỉ có chợ hát là cách duy nhất để vui chơi. Còn có một vấn đề quan trọng nhất là những thanh niên nam nữ dân tộc nói bài hát dân tộc không hay, họ thích nghe những bài hát lưu hành. Cho nên những thanh niên ít hát hoặc là không hát. Hiện nay có một số nơi chỉ có người già còn hát những bài dân tộc địa phương.

Nghe nói người Tày Nùng ở Cao Bằng, Hà Giang, Bắc Cạn Việt Nam cũng có những tình trạng như trên đã nói, ở Thái Lan cũng có tình hình như vậy.

Người Mèo (H'Mông) ở Quý Châu trước đây những người thanh niên nam nữ phải qua hát mới tìm được người yêu, nhưng mà bây giờ họ cũng không hát nữa, chỉ là nói anh yêu em, em yêu anh, rất đơn giản.

Về trang phục, những người Mèo người Dao nữ giới làm một bộ áo phải mất hai ba năm mới xong được. Khi lao động ở ngoài đồng, nam giới có thể hút thuốc lá khi họ nghỉ giải lao, nhưng nữ giới phải thêu hoa cho bộ áo dân tộc. Khi về đến nhà, nữ giới phải chăm sóc bữa ăn, nam giới thì hút thuốc lá uống rượu, nữ giới còn phải thêu hoa cho bộ áo dân tộc, rất là vất vả. Ngoài ra, một bộ áo dân tộc phải tốn ba đến bốn trăm tệ. Bây giờ những cô gái dân tộc không tự may áo dân tộc nữa mà đi mua áo sẵn, chỉ cần mười mấy hai mươi tệ thì có thể mua được một bộ quần áo thời trang. Làm như thế không vất vả lại không cần tốn nhiều tiền. Quan trọng nhất là quan điểm thẩm mỹ của họ đã thay đổi, coi bộ áo dân tộc là không đẹp, thời trang mới đẹp. Bây giờ tôi thấy có một số dân tộc mặc bộ áo trên là kiểu dân tộc, dưới là thời trang. Còn một số là không mặc quần áo dân tộc.

Tôi thấy những văn hóa truyền thống còn bảo tồn được là văn hóa thực phẩm. Chẳng hạn những người Động, người Mèo, họ thích ăn cá muối cay chua, người Choang, người Thái thích ăn xôi màu, hiện nay cũng vẫn còn bảo tồn.

Có một số người muốn giữ lại văn hóa trang phục, nhất là những người làm ngành du lịch. Khi du khách đến tới những làng dân tộc, những người làm ngành du lịch thì thuyết phục cư dân trong làng mặc quần áo dân tộc, sau khi những du khách

ra khỏi làng dân tộc, những cư dân dân tộc trong làng lại thay áo thời trang. Họ cố gắng bảo tồn văn hóa truyền thống, nhưng cũng không hiệu quả lắm.

Về nhà ở, nhiều dân tộc ở nhà sàn, đây là văn hóa nhà ở truyền thống của họ. Bây giờ tôi thấy ở những nơi giao thông thuận tiện, không có nhà sàn. Họ nói là không thích xây nhà sàn mới mà xây nhà cao tầng kiểu hiện đại.

Tôi thấy có một số văn hóa truyền thống khó mà bảo tồn được, đây là trào lưu của thế giới mà cá nhân hoặc là một số người không thể cản trở được. Tuy nhiên, có một số văn hóa truyền thống phi vật thể thì có thể bảo tồn lâu dài được, chẳng hạn như thờ tổ tiên, tài thần, táo quân, còn có những ngày lễ dân gian. Cho nên tôi thấy kinh tế toàn cầu hóa có thể thực hiện, nhưng văn hóa toàn cầu thì rất khó thực hiện.

Nói chung, văn hóa vật thể rất dễ bị thay đổi, còn văn hóa phi vật thể có liên quan đến tinh thần và tín ngưỡng, cái đó đã được hình thành từ mấy nghìn năm trước và được lưu truyền đến nay, cho nên rất khó bị thay đổi.